

Həmzə Vəliməmmədov,
Əməkdar jurnalist

1959-cu ilin sentyabrı. Əmək fəaliyyətinə yenidən başlamışdım. Dağ kəndlərinin birində dərs deyirdim. Məktəbə yaxın ev kirayəyə tutsam da, hələ köçməmişdim. Hər gün uzun illər özümə doğma oba seçdiyim Cəngəmيران kəndinə 4-5 kilometr yolu piyada gedib gəlirdim. İstirahət günlərinin birində kənddə kolxozçuların yığıncağı çağırıldı. Anama qoşulub kluba getdik. Rayon rəhbərliyindən nümayəndələr də gəlmişdilər. Yığıncaq uzun çəkdi. Blaband kəndindəki kolxozu Cəngəmيرانdakı "Qızıl əsgər" kolxozu ilə birləşdirib on kəndi əhatə edən iri təsərrüfat yaratdılar.

Kolxoza sədr seçmək məsələsi xeyli vaxt apardı. Üç namizəd irəli sürülmüşdü. Ağsaqqallar onların şəxsi və iş keyfiyyətlərini, ictimaiyyətdə nüfuzlarını yaxşı bildirdilər. Nəhayət, müzakirəyə yekun vuruldu, namizədlər bir-bir səsə qoyuldu. İlyas Rüstəmov daha çox səs topladı. Rayon partiya komitəsinin nümayəndəsi, kəndlərdən gələn ağsaqqallar onu təbrik etdilər.

Mən İlyas Aşur oğlunu az çox tanıyırdım, ictimai fəaliyyəti barədə eşitmişdim. Həyat yoldaşı Aliyə xanımdan insanpərvərlik görmüşdüm. Çalışdığı xəstəxanada adamlar analıq, bacılıq münasibətinin şahidi olmuşdum. Bu barədə ayrıca söhbət açacağam. Qızı Elmira, oğlu Çingiz təhsil aldığı orta məktəbdə oxuyurdular. İllər ötəndən sonra biz qonşu olduq. Bu mehriban qonşuluq yaddaşlarda qaldı...

***

İlyas Rüstəmov Lerikin Çayrud kəndində doğulmuşdu. Çayrud ziyalıları ilə tək cənub bölgəsində yox, ölkəmizdə də tanınır. Bu abad obada neçə-neçə təcrübəli pedaqoq, həkim, mühəndis, iqtisadçı, dövlət qulluqçusu, alim həyata vəsiqə alıb. İki məktəbdə, xəstəxanada, musiqi məktəbində, xidmət müəssisələrində çalışanlar kəndin yetirmələridir...

1940-cı ildə İkiillik Müəllimlər İnstitutunun tarix-coğrafiya fakültəsini bitirən İlyas Rüstəmov Lerik Rayon Partiya Komitəsində təlimatçı vəzifəsində fəaliyyət göstərmişdi. İkinci Cahan müharibəsinin başlaması ilə əlaqədar partiya aparatında struktur dəyişikliyi aparılıb hərbi şöbə yaradılmışdı. Şöbəyə rəhbərlik İlyas Rüstəmov tapşırılmışdı. Bu vəzifədə iki il çalışdıqdan sonra

İLYAS ƏMİNİ BELƏ TANIYIRDIM

təşkilat şöbəsinin müdiriyyətinə irəli çəkilmişdi. Rayonda kadrların seçilməsində, yerləşdirilməsində etdimadı layiqincə doğrultmuşdu.

Müharibənin ikinci ili Lerik ziyalıların böyük bir dəstəsi səfərbərliyə alınıb cəbhəyə göndərilir. Rayona rəhbərlikdə dəyişiklik aparılır. Partiya komitəsinin birinci katibi Bakının neft mədənlərində çalışmış orta təhsilli Məmməd Rəhimov birinci katib seçilir. O, partiya aparatına təmiz əqidəli, təşkilatçılıq bacarığı olan ziyalıları toplayır. Onlar kəndbəkənd gəzib əhalinin vəziyyəti ilə tanış olur, əsgər ailələrinə baş çəkib köməklik göstərilir. Birinci katib qışın qarlı günlərində, yayın istisində at belində dağ yollarında görünür. Bu gün yaşlı nəslin nümayəndələri onu xatırlayıb ruhu na dualar oxuyurlar.

Belə bir ağır dövrdə İlyas Rüstəmov Bakıya, Mərkəzi Komitəyə çağırılır. Katiblikdə onun rəhbər vəzifəyə namizədliyinə baxılır. Rayon partiya komitəsinin üçüncü katibi seçilməsi raykomun plenumuna məsləhət görülür. Plenum çağırılır, İlyas Rüstəmov 1942-ci ilin mart ayında katib seçilir. Ona kənd təsərrüfatına rəhbərlik tapşırılır. Bu dövrdə dağlıq və dağətəyi kəndlərdə əhalinin güzəranı ağır idi. Quraqlıq əkinçiliyə ciddi ziyan vurmuşdu. Səpilən toxum belə yığılmamışdı. Aclıq tüğyan edirdi. Qonşuluqdakı Lənkəran kəndlərinin əhalisi də qıtlıqdan əziyyət çəkdiyinə görə Lerikə üz tutmuşdu. Rayonun Dırığ elindəki camaatın köməyi olmasaydı, Zuvand kəndləri çox itkilər verərdi. Livədirqenin, Şingədulanın, Kirəvudun, eləcə də Cəngəmيرانın buğdası, arpası, noxudu, lərgəsi dağ camaatını aclıqdan xilas elədi.

Rayonun ağır günlərində İlyas əmi daim at belində olub. Sərhəyanı kəndlərdən tutmuş Masallıya yaxın kolxozları gəzib dolanıb. Cəbhədən qara kağız alan ailələrin, şikəst qayıdan döyüşçülərin dərdinə şərik çıxıb. Bəzən sərt, incik, narazı adamlarla üz-üzə gəlib, ancaq təmkinini pozmayıb. Elə buna görə hər evdə ehtiramla, duz-çörəklə qarşılanıb.

Xatirə: Yadımdadır 7 yaşım olsa da məktəbə getməmişdim. Cəngəmيرانda bir yaz günü tay-tuşlarımla oynayırdıq. Rayon mərkəzindən atəş səsləri eşidilirdi. Günortaçağı kolxozun sədri Kəlbəmi camaatı məktəbin həyətinə yığdı. Sahil kişinin zurnasının səsi kəndi başına aldı. Raykomun katibi İlyas Rüstəmov taxta pillələrin üstünə çıxıb gur səslə:

- Gözləriniz aydın, dava qurtarıb. Ordumuz düşməni yuvasında diz çökdürüb, - dedi

Həmin gün yaddaşıma elə həkk olunub ki, hələ unuda bilmirəm. Ağlayan kim, gülən kim, əlini ulu Tanrının dərğahına tutan kim. Ən çox ürəyimi ağrıdan kənarda dayanıb müharibədə bir qıçını itirən, qoltuq ağacına söykənib kənarda göz yaşlarını silən Murtuza kişi oldu. İki həftədən sonra anamla kəndimizə qayıtdıq, dörd il qıfıllı qalan qapımızı açdıq. Təəssüf ki, bu qayıdış daimi olmadı. Yenidən Cəngəmيرانa köç elədik...

***

1945-ci ilin yayında rayona yeni rəhbər gəlir. Hacıyev so-

yadlı birinci katiblə İlyas Rüstəmov arasında söhbət olur. Hacıyev deyir ki, Mərkəzi Komitənin tələbinə görə, katiblər partiya təhsili almalıdır. Partiya Məktəbində yeni dərs ilində bizim təşkilata bir yer nəzərdə tutulmuşdur. Sizi göndərmək istəyirik.

İlyas Rüstəmov birinci katib fikri ilə razılaşıb, sənədlər hazırlanıb göndərilir. Daha sonra qəbul komissiyasında söhbətdən keçir, adı müdavimlər sırasına yazılır. O, bir il müddətində savadlı, təcrübəli, öz üzərində müntəzəm işləyən ziyalı kimi tanınır. Məktəbi müvəffəqiyyətlə bitirib rayona qayıdır. Partiya aparatında siyasi maarifə rəhbərlik edir.

1947-ci ilin yayında İlyas Rüstəmov Mərkəzi Komitənin kənd təsərrüfatı şöbəsinə çağırılır. Onun Lerik Rayon Kənd Təsərrüfatı Şöbəsinə rəis vəzifəsinə göndərilməsi məsələsinə baxılır və müsbət həll olunur. Şöbənin təqdimatı Katiblikdə təsdiq olunur. Beləliklə, İlyas Rüstəmov yenidən həmin məsul, həm də problemlə sahədə çalışmağa başlayır. Qarşısına qoyduğu məqsədə- rayonun iqtisadiyyatını qaldırmağa biliyini, zəngin təcrübəsini, təşkilatçılığını əsirgəmir. Altı il at üstə kəndləri gəzir, işlərin gedişinə əməli köməklik göstərir, əkinçilikdə və heyvandarlıqda dönüş yaranır.

Altmışıncı illərin əvvəlində ölkəyə rəhbərlikdə baş verən

dəyişiklik əyalətlərdə kadrların əl-qolunu bağlayır. Xruşşovun bədnam siyasəti kənd təsərrüfatında dirçəlişin qabağına sədd çəkir. Taxıl sahələri qarğıdalı əkininin hesabına azalır, ərzaq qıtlığı başlanır. Belə bir şərait kənd təsərrüfatı mü-təxəssislərinin işinə əngəl törədir. Regional idarələr yaranıqdan sonra vəziyyət daha da pisləşir. İlyas Rüstəmov ərizə yazıb vəzifədən çıxır, bir müddət işsiz qalır. 1953-cü ilin avqustunda Mərkəzi Komitə İlyas Rüstəmovu Lerik Rayon Tədarük müvəkkili təsdiq edir. O, bu vəzifədə də etimadı doğruldur, dövlət tapşırıqlarının yerinə yetirilməsində fəal iştirak edir.

***

İlyas Rüstəmov məsul vəzifələrdə çalışdığı illərdə obyektiv rəhbər, düzgün yol seçən ziyalı kimi nüfuz qazanır. Heç bir qruplaşmaya qoşulmur, ağılı, savadı ilə idarəçiliyi aparır, vəzifə stolu uğrunda gedən çəkişmələrdən uzaqda durur. Təcrübədən görmüşdü ki, rayonda qruplaşmaları birinci katiblər yaradır, özləri kənardan tamaşa edir, yerli kadrları bu yolla sıradan çıxarırlar. 1952-ci ilin yazından başlayaraq Zuvandın sərhəyanı kəndlərinin əhalisinin didərgin düşməsi bu eybəcər siyasətin nəticəsi idi.

Rayon istehlak cəmiyyəti sovet dövründə nüfuzlu təşkilat idi. Təşkilata rəhbərlik etmək heç də hər kəsə nəşib olmurdu. Payçılar tükü-tükdən seçirdilər, tamahsız, səriştəli, ictimaiyyətdə tanınan təcrübəli adamları seçirdilər. Belə bir etimad İlyas Rüstəmovda da nəşib oldu. 1956-cı ilin Novruz bayramı ərəfəsində cəmiyyətin idarə heyətinin sərdi seçildi.

Onun təşəbbüsü, cəmiyyətin vəsaiti, yerli təşkilatların köməyi ilə rayonda ticarət obyektlərinin sayı çoxaldı. Kadr hazırlığı da diqqətdən yayınmadı. Gənc oğlan və qızlar cəmiyyətin gənci ilə texniki-peşə məktəblərində, texnikumlarda ixtisas qazanıb işə girdilər.

Cəmiyyətin sədri işlədiyi üç ildə İlyas Rüstəmov yanına ehtiyaca görə gələnləri əliboş qaytarmadı. Oğluna-qızına toy edənələr, üzürü düşənlər kişidən atalıq qayğısı gördülər. Ev tikənlər növbə ilə dövlət qiymətinə inşaat materialları alıb razı getdilər. Əliaçıqlığı, təmənnasız yardımını bədxahlar tərəfindən qısqanclıqla qarşı-lansa da, mövqeyini dəyişmədi.

İlyas Rüstəmov "Partiyanın XX qurultayı" kolxozunda yaxşı adamlar arasında çox iş gördü. Uzun illər əkilməyən sahələri kol-koşdan təmizlətdirib taxıl əkdirdi, meyvə bağı saldırdı. Kəndlərə gedən yolları təmir etdirdi, 3 kilometr məsafədən Cəngəmيران kəndinə su çəkirdi, fermalarda binalar tikirdi. Kolxozda iş bulaq kimi qaynamağa başladı. Vaxtilə kəndlərdən şəhərə köçənlər ata yurduna qayıtdılar. Onlar bacardıqları işlə təmin olundular.

Məktəbləri, tibb məntəqələrini təmənnasız yanacaq ilə təmin etməyi kolxoz öhdəsinə götürdü, vaxtında icra olundu. Ehtiyacı olan ailələrdən gələn uşaqlara dərslik, geyim alındı. Bu, sədrin maarifpərvərliyindən irəli gəlirdi.

***

İlyas Rüstəmov çox gec ailə həyatı qurmuşdu. 1947-ci ildə Lənkəran Tibb Məktəbini bitirmiş Aliyə xanımla evlənmişdi. Aliyə xanım əsil-nəcəbətli, soyköklü Cavadzadə ailəsindən idi. Ailənin nümayəndələri respublikada tanınmış tibblər idilər. Aliyə xanım 45 il bir müəssisədə tibb bacısı işlədi, eldə-obada sevilirdi.

Xatirə: 1960-cı ilin yayında bir gün hərərim yüksəldi. Təcili yardım gəldi. Həkimin məsləhəti ilə xəstəxanaya gəlməli oldum.

Rentgen müayinəsindən keçdim, sol böyrümün plevra pərdəsinə su dolmuşdu, nəfəs almağımı çətinləşdirirdi. Müalicə olunmaqdan ötrü xəstəxanada qaldım. Həkim suyun iy-nə ilə çəkməyə çalışsa da, razılıq vermədim. Aliyə xanım mənə demişdi ki, bu müalicə üsulu etibarlı deyil, su yenidən yığıla bilər.

***

İlyas Rüstəmov təqaüdə çıxanda oğlu Çingiz Tibb İnstitutunu bitirmişdi. Lənkəran şəhərində uşaq həkimi işləyirdi. Ailə Lənkərana köçdü. Ər-arvad uzun müddət şəhərdə yaşaya bilmədilər. Evin kiçik övladı İqarın vaxtsiz ölümü onların ömrünü qısaltdı. Əvvəlcə Aliyə xanım, sonra da İlyas əmi, bu fani dünyaya "əlvida" dedilər.

Atalar "ot kökü üstə bitər" deyiblər. İlyas əminin oğlu Çingiz sözün əsl mənasında istedadlı təbib, yurdsevər vətənpərvər, qeyrətli və təəssübkeş eloğlu, dəyərli ziyalıdır. Atasının ağsaqqal missiyasını davam etdirir. Lənkəran Şəhər Mərkəzi Xəstəxanasının Pediatriya Şöbəsinin müdiri vəzifəsində çalışır, uşaqlarımızın sağlamlığı keşiyində dayanıb. Allah qorusun!